

חברים יקרים,

פרשת ראה איננה קלה לעיכול! יש בה דרישה לנאמנות מוחלטת לה' ולמצוותיו והשמדה טוטלית של האלילים ושל מקדשיהם הפזורים ברחבי הארץ הישנה-החדשה שאותה בני ישראל תכף כובשים. בעידן של הקצנה דתית ומעשים נוראיים בשם הדת, וניסיונות מזעזעים לחסל את האחר - השונה ממך - קשה שלא לחוש אי נוחות גדולה כשקוראים את הפרשה הזאת.

ובכל זאת, התורה היא תורה חיים - תורת החיים שלנו - חילונים, דתיים, מסורתיים וגם אתאיסטים גמורים. ולכן, כדי ליהנות מספר דברים ולהרגיש שהפרשות אכן מדברות עלינו ועל חיינו באופן מדויק, חייבים להרחיב את הלב ואת התודעה. מומלץ להפנים אחת ולתמיד - ולהזכיר לעצמנו שוב ושוב - את דברי חז"ל, ש"דברה תורה כלשון בני אדם", כלומר, האמת האלוהית הנצחית והלא-משתנה מוגשת לנו בשפה האנושית, והשפה האנושית משתנה עם התפתחות תודעתו של האדם. האתגר שלנו זה לחלץ את האמת האלוהית מהכסות הקשה. וכמו שקבע הרמב"ם, את התורה חייבים לקרוא כמטפורה(!) ולא כתיאור מדויק של אירועים היסטוריים!

שני ערכים בפרשת ראה מבקשים השנה תשומת לב מטפורית וחילוץ: דם ונאמנות.

בואו נתחיל מהדם. עד הקמת המשכן למרגלות הר סיני, ארבעים שנה לפני הכניסה לארץ המובטחת, היו מעט מאוד הגבלות על אכילת בשר. הקמת המשכן ופיתוח הפולחן שסביבו, קשרו פתאום את אכילת הבשר - כולל הבשר המזדמן, לארוחת הערב, למשל - להקרבת הקרבנות. אסור היה לאכול בשר שלא טופל ונשחט על ידי הכהנים במשכן. כעת, כשמשה מכין את העם למעבר משלב הנדודים לשלב ההתיישבות, ומההליכה המשותפת כנחיל אחד להתפזרות על פני מרחב גדול, היה צורך לאפשר אכילת בשר גם ללא קשר לפלחן הדתי.

הבעיה נעשית אקוטית, כי פרשת ראה מכריזה לראשונה שהמשכן - שהיה ממוקם במרכז המחנה ונגיש בצורה שווה לכולם - כבר לא יהיה כל כך נגיש. הוא עתיד לשכון במקום מסוים, שיהיה מרוחק מאוד מרוב חלקי העם: (דברים י"ב, י"א) **וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שֵׁם, שְׁמָה תְּבִיאוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר אֲנִי מֵצִוֶּה אֲתֶם - עוֹלְתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם מֵעֲשֵׂרְתֵיכֶם וְתִרְמַת יְדְכֶם וְלֹא מִבְּחַר נְדָרֵיכֶם אֲשֶׁר תִּדְרוּ לָהּ.** הפתרון לקושי, אומר משה, שמרגע הכניסה לארץ ניתן יהיה לאכול בשר "בכל שעריך" ולא רק במשכן.

עם זאת, הפרשה מציבה הגבלה מאוד חשובה על אכילת הבשר: (דברים י"ב, כ"ג-כ"ה) **רַק חֶזֶק לְבַלְתִּי אֶל הַדָּם, כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ, וְלֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבָּשָׂר. לֹא תֹאכְלוּ, עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכוּ כַּמַּיִם. לֹא תֹאכְלוּ, לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וּלְבִנְיָךְ אַחֲרָיִךְ...**

המצווה להימנע מאכילת דם איננה חדשה. היא מופיעה כבר בפרשת נח, הפרשה השנייה בתורה, כשניתן היתר ראשון לאכול בשר (בסיפור הבריאה היה היתר לאכול רק מן הצומח). כבר אז נאמר במפורש (בראשית ט', א-ד) **וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת בְּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פָּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ... כָּל רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא חַי, לָכֶם יְהִי לְאָכְלָהּ, כִּי־רַק עֵשֶׂב נֹתְתִי לָכֶם אֶת כָּל. אֲךָ בָּשָׂר בְּנִפְשׁוֹ דָמוֹ לֹא תֹאכְלוּ.**

הדם, מסתבר, קשור לברכה. אלוהים מברך את נח... ומתיר לו לאכול בשר, אבל לא את הדם! והנה, גם הפרשה שלנו, פרשת ראה, נפתחת בהבטחת ברכה: (דברים י"א, כ"ו) **רְאֵה אֲנִי נֹתֵן לְפָנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וְקָלְלָהּ.** אבל יש קשר נוסף: גם הדם וגם הברכה מתקשרים לערך ההמשכיות: בפרשת נח נאמר, **"פרו ורבו ומלאו את הארץ"**, ובפרשת ראה: **"למען ייטב לך ולבניך אחריך"**.

אכילת בשר היא דבר בעייתי! אבל לא רק אכילת בשר. בכל אכילה יש בעצם הרס של אורגניזם חי! בין אם זה פרי, ירק או בשר. להלן קטע קריאה שעובד במיוחד לסדר ט"ו בשבט משפחתי (המקור לא ידוע): "מספרים על הרב קוק, כי פעם, כשהיה מטייל בשדות לעת מנחה, קטף אחד מתלמידיו גבעול. הרב קוק הזדעזע ופנה אל תלמידו ואמר לו, כי לעולם אינו קוטף סתם כך עלה או בדל עשב או שום דבר חי, אלא אם הוא באמת חייב, כי כל צמח וכל ברייה הם שיר הלל, וכל גבעול הוא נשמה של סוד המסתורין האלוהי של הבריאה".

מבחינה כימית וביולוגית, הדם אכן נושא בתוכו את החיוניות שהגוף זקוק לו והוא מזרים את המזון עד אחרון התאים. בדרכו חזרה הוא נושא את הפסולת לצורך פינויה מהגוף. **מבחינה מטאפורית, הדם מייצג את החיות והחיוניות האלוהית הזורמת ומקיימים כל חי.** בפרשת נח, למשל, מיד לאחר האיסור על אכילת הדם, יש התייחסות גם לדם האדם: (בראשית ט', ה-ז) **וְאָךְ אֶת דַּמְכֶם לִנְפְשֵׁיכֶם אֲדַרְשׁ מִיַּד כָּל חַיָּה אֲדַרְשֶׁנּוּ, וּמִיַּד אִישׁ אָחִיו אֲדַרְשׁ אֶת נַפְשׁ הָאָדָם. שִׁפְךְ דַּם הָאָדָם בְּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפָּךְ כִּי בְצַלֵּם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם. וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ בָאָרֶץ וּרְבוּ בָהּ.**

הדם מייצג את "צלם האלוהים". הוא בעת ובעונה אחת "הנפש", החיות, הקיום, והוא - מטאפורית - נושא את ברכת ההמשכיות - "פרו ורבו...".

האופן שבו התורה דורשת לסייג את הדם מהתפריט שלנו - כי הוא ברכת החיות וההמשכיות - דומה להפליא לשני חוקים אחרים, המבטיחים גם הם המשכיות ואריכות ימים:

- 1 (שמות כ', י"א) **כִּבַּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכּוּ יְמֵיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ**
2. (דברים כ"ב, ו-ז) **כִּי יִקְרָא קוֹן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ, בְּכָל עֵץ אֲשֶׁר עַל הָאָרֶץ, אֲפָרָחִים אוֹ בִּיצִים, וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֲפָרָחִים אוֹ עַל הַבִּיצִים, לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים. שְׁלַח תִּשְׁלַח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וְהֵאָרְכַת יְמֵיךָ.**

שיהיה ברור, מצוות שילוח הקן איננה קשורה בצער בעלי חיים! אין שום חמלה בלגרש את האם וליטול את גוזליה. המצווה הזאת עוסקת בשימור החיוניות של הבריאה, בקדושת אנרגיית החיים הזורמת בכל. כך אפשר גם להבין את מצוות כיבוד אם ואב - כיבוד מנגנון החיים והמשכיותם.

האיסור על הדם, אם כן, איננו מקרי. הוא חלק מרצף עמוק ועקבי בתורה, שתכליתו קדושת החיים, או יותר מדויק לומר, קדושת החיות והחיוניות של הבריאה. לחיות ולחיוניות הזאת התורה קוראת "נפש", ומכאן המצווה (דברים ד, ט"ו, ועוד כמה מקומות): **"וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לִנְפְשֵׁיכֶם"**. על הקיום תשמרו, על החיות, על החיוניות.

נשמע יפה, אבל יש כאן גם אתגר גדול: לא מדובר בשימור חיים מסוימים - שלנו או של יצור כזה או אחר. לכן מצוות שילוח הקן איננה מצווה של צער בעלי חיים. את הביצים ואת הגוזלים אפשר לקחת ולאכול, מה שחשוב הוא שהאם תוכל להביא עוד חיים לעולם. קיומי הפרטי, האישי, חשוב מאוד, אבל הוא בעיקר חשוב לי וליקירי. לבריאה - עם כל הכבוד שיש לי לעצמי ולחיי - קיומי האישי איננו כל כך חשוב. החיות עצמה, עצם הקיום, הם הברכה ואותם אנו נקראים לקדש. לאגו שלנו זו קביעה בלתי נסבלת!

וכאן מגיע הערך השני שבולט מאוד בפרשת ראה: ערך הנאמנות.

אלוהים מבקש מאיתנו נאמנות מוחלטת. הדרישה הזאת עלולה להישמע מאוד בעייתית לכל מי שמאס בקנאות הדתית. אבל, מה אם הדרישה לנאמנות איננה לאל מסוים, במובן הצר של המילה, אלא לאלוהי החיים? האם זה עדיין נשמע קנאי וקשה? נראה לי, בעידן של פיגועים מזוויעים שבאים לקדם את המוות, קריאה לנאמנות מוחלטת לאלוהי החיים היא קריאה מאוד מרעננת. לא?

פרשת ראה, ולמעשה התורה כלה, דורשת מאיתנו להיות נאמנים לחיים עצמם, נאמנים לחיות הזורמת ומקיימת את הכל. החיים הפרטיים שלנו חשובים, אבל הם קדושים רק מהבחינה שהחיים עצמם קדושים, לא כי אני אישית חשוב, או "קדוש".

"העבודה שבלב" (פינה שבועית חדשה!):

פרשת ראה מזמינה אותנו להתחבר לאיזה זרם "תת קרקעי" עמוק, שנוכח, זורם, מחייה ומקיים את הבריאה כלה. לזרם הזה קוראים "חיות", או "נפש".

אם נצליח להתחבר לחיות הזאת, ולהיות באמת נאמנים לנפש הזאת, לדם הזורם בעורקי הבריאה - בעזרת הדמיון האנושי שניטע בנו בהיותנו ברואים בצלם אלוהים - עשויים חיינו להתמלא בחיוניות אדירה, הבאה הישר ממקור החיות, גם ללא כל קשר לנסיבות הספציפיות של חיינו - מחלות, קושי, וכן הלאה. זהו חיבור שמחליש מעט את האגו הפרטי, לטובת חיבור עמוק הרבה יותר עם החיים עצמם. לא החיים "הקטנים" שלנו, אלא, החיים באשר הם.

מי שלמד איתנו את כתבי הרמב"ם השנה, יסכים איתי, שלכך התכוון הרמב"ם ב"שמונה פרקים" שלו, שזאת בדיוק תודעת "חיי העולם הבא" - לא במובן של המשכיות לאחר מותנו, אלא גן עדן עלי אדמות כאן, בעולם הזה, בעודנו חיים.

בקורס החדש שאני פותח ב"ואהבת" אחרי החגים - שנקרא "העבודה שבלב" - אנחנו נעמיק בכיוון הזה, ונתרגל אותו ביחד.

שבת שלום,

אלישע